ĮVADINĖ DALIS

Mokiniai išsiskirsto po mokyklos kiemą – kiekvienas vienas, tyliai. Jų užduotis: per 2–3 minutes rasti tą vietą, kur, jų ausimis, garsų mažiausiai. Kai grįžta – kiekvienas parodo, kur stovėjo, ir pasako, ką ten vis tiek girdėjo. Net „tyliausias" kampas pilnas garsų – vėjo, lapų, tolimo eismo, paukščių. Tada mokytojas klausia: „Ar radote tikrai tylią vietą? O gal tik mažiau garsų?" Tai natūraliai atveria pokalbį: absoliučios tylos gamtoje beveik nėra. Visada kažkas virpa – oras, lapai, žemė. Garsas yra nuolatinis aplinkos bruožas, ne išimtis. Galima papildomai paklausti: kur buvo garsiausiai ir kodėl – prie sienos, prie kelio, atvirame plote?

PAGRINDINĖ DALIS

1. Kas yra garsas?

Garsas – tai oro virpėjimai, kurie pasiekia mūsų ausis.

Garso savybės (pagal Visuotinę lietuvių enciklopediją, vle.lt):

- **Tembras** – savitas kiekvieno instrumento skambesys; dėl jo atpažįstame, kas groja.
- **Aukštumas** – ar garsas aukštas (pvz., skudutis) ar žemas (pvz., kontrabosas).
- **Stiprumas** – ar garsas garsus, ar tylus; matuojamas decibelais (dB).

2. Muzikos instrumentų grupės

Muzikos instrumentai skirstomi pagal tai, kaip iš jų išgaunamas garsas.

Grupė	Pavyzdžiai
Styginiai	Smuikas, violončelė, gitara, kanklės
Pučiamieji	Fleita, klarnetas, birbynė, skudučiai
Mušamieji	Būgnas, ksilofonas, skrabalai
Klavišiniai	Pianinas, vargonai, akordeonas

3. Lietuvių liaudies muzikos instrumentai

Lietuva turi turtingą liaudies muzikos instrumentų tradiciją. Seniausi instrumentai buvo gaminami iš medienos, kaulo, žarnos ir gyvūnų odos.

Styginiai

Kanklės – bene populiariausias ir seniausias lietuvių liaudies instrumentas. Tai medinė dėžė su metalinėmis stygomis, grojama pirštais arba specialiu brauktuku. Senovinės kanklės turėjo 5–12 stygų. Pirmą kartą paminėtos J. Bretkūno 1580 m.

Nuotr. šaltinis: https://virtualus.kaunomuziejus.lt/wp-content/uploads/2021/07/VIRT-21.jpg

Pučiamieji

Skudučiai – vienas seniausių lietuvių instrumentų; tai 5–8 medinių vamzdelių rinkinys, paplitęs šiaurės rytų Aukštaitijoje. Vienu vamzdeliu galima išgauti tik vieną garsą, todėl paprastai grojama keliais kartu.

Nuotr. šaltinis: https://virtualus.kaunomuziejus.lt/wp-content/uploads/2022/03/3-pav_LTMM-GEK-1116.jpg

Birbynė – medinis, maždaug 30 cm pučiamasis instrumentas su užmautu karvės ragu gale. Turi kelis tipus su skirtingu diapazonu ir tembru.

Nuotr. šaltinis: https://www.vle.lt/Image.php?p=/282080/56001-3.jpg

Lamzdelis – pučiamasis instrumentas, primenantis fleitą; gali būti pagamintas iš medienos, kaulo, karklo ar nendrės. Turi 3–9 skylutes, per kurias reguliuojamas garso aukštumas. Anksčiau tai buvo piemenų instrumentas.

Nuotr. šaltinis: https://www.vle.lt/Image.php?p=/397485/25239-2.webp

Mušamieji

Skrabalai – medinės dėžutės, pritvirtintos prie rėmo; garsas išgaunamas suduodant medinė lazdele. Naudojami ritmui palaikyti.

Nuotr. šaltin.: https://lt.wikipedia.org/wiki/Skrabalai

PRAKTINĖ DALIS

Instrumentas iš gamtos

Muzikos instrumentas nebūtinai turi būti nupirktas parduotuvėje. Pirmieji lietuvių liaudies instrumentai buvo gaminami iš gamtinių medžiagų: medienos, kaulo, žarnos ir karklo. Lamzdelis iki šiol gali būti gaminamas iš karklo ar drebulės žievės.

Veikla: ritinėlio instrumentas

Iš tualetinio popieriaus ritinėlio ir nukritusių lapų pasigaminsi mušamąjį instrumentą.

Šalt. nuotr. https://i.pinimg.com/1200x/e8/45/a2/e845a2dfecd888d8e7952af3b5662438.jpg, https://images.delfi.lt/media-api-image-cropper/v1/a98514d7-4930-4a57-9dfc-e5e71af3f93a.jpg?noup&w=400&flip=0&rotate=0.

Muzikos instrumento gaminimas: tualetinio popieriaus ritinėlio vienoje pusėje su lipnia juosta pritvirtiname lapą (uždengiame vieną galą). Su skylamušiu iš nukritusių lapų pasidarome rutuliukus, kuriuos sudedame į ritinėlį. Kitą galą užtvirtiname antruoju lapu ir lipnia juosta. Taip sukuriamas muzikinis instrumentas.

Pagalvok: Kokiai instrumentų grupei priklausys tavo pasigamintas instrumentas? Kodėl?

BAIGIAMOJI DALIS

Mokiniai susiskirsto poromis ir turi atsakyti į vieną klausimą: *kuo tavo draugo instrumentas skiriasi nuo tavo?*

Refleksiniai klausimai:

1. Ar gamtoje yra muzika – ar tik garsai?
2. Kas sunkiau – sukurti instrumentą ar išmokti juo groti?
3. Tavo ritinėlis – instrumentas ar žaislas? Kaip apsispręsi?
4. Jei rytoj ateitų naujas mokinys – kaip vienu sakiniu paaiškintum, kas yra garsas?

MOKINIO/-IŲ DARBALAPIS

Vardas: _____ Klasė: _____ Data: _____

1 užduotis. Priskirk instrumentą grupei

Parašyk, kuriai grupei priklauso kiekvienas instrumentas: styginiai / pučiamieji / mušamieji / klavišiniai.

Smuikas: _____

Skudutis: _____

Būgnas: _____

Pianinas: _____

Kanklės: _____

Birbynė: _____

2 užduotis. Aprašyk savo pasigamintą instrumentą

Atsakyk į visus klausimus.

Instrumento pavadinimas:

Grupė, kuriai jis priklauso (jeigu tokios nėra, galite sukurti):

Kaip iš jo išgaunamas garsas:

Ką galėčiau pakeisti, kad garsas taptų aukštesnis arba žemesnis:

---

3 užduotis. Atsakyk

Kaip manai – ar tavo pasigamintas ritinėlio instrumentas yra tikras muzikos instrumentas? Pagrįsk savo atsakymą.